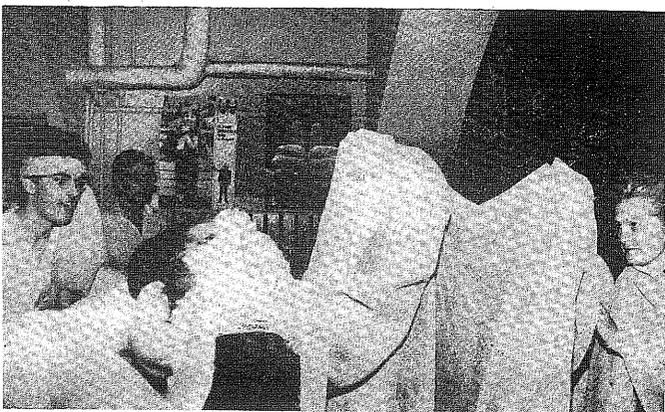

■ V čísle 3 letošního ročníku Čs. loutkáře jste se mohli dočíst o připravovaném experimentu Dramatické výchovy pro 4. ročník ZŠ v Brně. V úvodu článku zazněla také dvě anglická jména: Keith Homer a Terry Ward. Připojíme-li k nim třetí — Joseanne Balcombe — máme pohromadě celý učitelský tým Redbridge Centre, Redbridgeského střediska dramatické výchovy. Divadelní soubor, který při středisku pracuje, udržuje již dlouhá léta družbu s brněnským Pirkem. Při vzájemných návštěvách jsou pořádány společné divadelní dílny a semináře, kterých se účastní kromě členů souborů i řada zájemců o divadlo. Program je po každé velmi zajímavý.

Práce Střediska dramatické výchovy v Redbridge však nespočívá jen v práci s divadelním souborem. Jeho hlavní funkcí je prakticky pomáhat školám a výchovným zařízením při využití dramatické výchovy jako vyučovací a výchovné metody. Drama zde není cílem, ale prostředkem výchovy. Středisko spolupracuje se všemi školami v Redbridge, které o tento druh práce projevily zájem.

A tak se zrodila myšlenka pozvat anglické učitele tentokrát bez souboru a umožnit jim přímou práci s našimi dětmi z „normálních“ tříd, tedy s žádným „souborovým výběrem“. Byl dohodnut společný pracovní týden v Brně. Při přípravě celé náročné akce jsme se setkali s ochotou a pochopením řady lidí, díky nimž se podařilo všechno, co jsme si představovali, uskutečnit. Na celém programu se podíleli: Městský dům pionýrů a mládeže v Brně, Krajský dům pionýrů a mládeže, Pedagogický ústav města Brna a Krajský pedagogický ústav, Krajské kulturní středisko v Brně a OŠ NVmB a KNV. Pisemně i telefonicky byly stanoveny hlavní body programu. Při výběru témat jsme sledovali několik cílů:

- Ukázat, že metody dramatické výchovy jsou přístupné všem dětem bez rozdílu a všem věkovým stupňům (od mateřských až po vysoké školy).
- Nadchnout učitele, získat je pro to, aby se pokoušeli občas podobných metod používat.
- Podpořit myšlenku založení podobného střediska dramatické výchovy při

230 ... „NETVOR“ JE SPÍS NEŠTASTNÝ ČLOVĚK ...

DĚTI HRY DIVADLO

Domě pionýrů a mládeže města Brna a Krajském domě pionýrů a mládeže v Brně.

Angličtí učitelé přiletěli do Prahy ve čtvrtek večer 17. března 1988. V pátek navštívili oba domy pionýrů a mládeže Pírko, který vlastně poprvé viděli kompletní i s nejméně dětmi. A v sobotu jsme všichni společně i s jednou skupinou Pírka odjžděli do Uherského Brodu

Po úspěchu prvního semináře nikdo neusnul na vavřínech. Bylo třeba připravit další semináře v Brně. Vyučovací hodina formou dramatické výchovy vyžaduje hodně času na přípravu. Pouze nás pár vylomných mělo možnost sledovat, jak se daná témata neustále probírají v restauraci při obědě, při cestě autobusem nebo při přestávkách mezi představeními. Týmová práce a drama-

KOUZLO A MOC dramatické výchovy

na krajskou přehlídku dětských divadelních a loutkářských souborů.

Děti ze tří souborů se svými vedoucími a řada seminářistů zaplnila Zrcadlo-výsíl sál kulturního domu v Uherském Brodě v sobotu odpoledne. Začal první z řady seminářů. Celý týdenní maraton byl zahájen. Během několika minut se vytvořila báječná pracovní atmosféra. Zmizely jazykové zábrany, děti, které se před chvílí spatřily poprvé, se pomíchaly a vypadaly, jako by se znaly odjakživa. Znovu jsme si uvědomili sílu a kouzlo dramatické výchovy — totiž moc sdružovat lidi, vést je ke spolupráci, toleranci, vzájemnému pochopení. Navíc jsme všichni dostali pořádnou lekci tvorivé inscenační práce. Tématem byla anglická lidová říkanka o hraběti, který měl deset tisíc vojáků, a o krysari a miliónech krys. Nelehký úkol, jak se vypořádat s možnostmi jevištního ztvárnění, řešily děti v desetičlenných skupinách. A práce měla výsledky. V ukázkách na závěr bylo jasné, že si děti vyzkoušely a pochopily, jak funguje zkratka, náznak a řada dalších divadelních prvků.

tická výchova stojí pedagogy skutečně mnoho času a námahy. Někdy vznikne program lekce za pět minut, někdy za dva dny. Ale čas i námaha se vyplácí. O tom jsme se přesvědčili už v pondělí.

Sál brněnského domu pionýrů se zaplnil studenty filozofické a pedagogické fakulty UJEP a jejich pedagogy. Přišly děti ze 4. třídy ZŠ Mutěnická. Tato třída se zúčastnila našeho experimentu dramatické výchovy a u její učitelky s. Pavelové jsme našli velké pochopení pro tuto práci.

Hodina začala tím, že Keith rozdál imaginární vstupenky do zoo, v které bylo možno spatřit za nejexotičtější zvířata. A poslední lístek zaručoval největší senzací, podívanou na hroznou obudu. Děti si vzaly i tento lístek a pak už jen čekaly, co se bude dít. Keith, kterému prý tento netvor patří, se vzdálil, aby ještě jinde prodal vstupenky na tuto senzací. A potom děti objevily Terryho, převeceného za kulhavého hrabče, napří chromého. Nešlo o nebezpečného netvora; u dětí vzbudil tento mrzák nejdřív posměch. Netrvalo však dlouho a děti přišly společně s Joe na to, že tento „netvor“ je spíš nešťastný člověk. Daly mu jméno Pepa a rozhodly se, že se o něj budou společně starat. Jejich odpor se obrátil proti Keithovi, když jim chtěl Pepu odvést. V té chvíli už děti úplně — téměř spontánně — zapomněly, že jde o hru, že je sledují diváci, že Keith neumí česky. „To není netvor, má jméno, je to člověk, ty na něm chceš jenom vydělat, nevrátíme ti ho, jestli se k němu nebuděš chovat slušně.“ Při tom všem vydatně pomáhali tlumočníci (Miroslav Pospíšil, pedagog FF UJEP a také bývalý člen Pírka, si přivedl pomocníky z řad svých studentů, kteří byli stále mezi dětmi).

V diskusi po ukázkách už nebylo třeba nic dodat. Všem bylo jasné, že děti prožily a vyřešily důležitý etický problém. A výchovný dopad? Za více než týden jsme se s dětmi setkali a nechali jsme je psát na společný papír zážitky ze hry: „Nemáme se smát škaredému člověku,

když nevíme, jaký je.“ „Každý je někdo jiný na pohled, není jiný v kamarádství.“ „Je neslušné ukazovat na chromého člověka.“ „Pepa nebyl netvor, ale člověk.“ „Jiná podoba neznamená, že je člověk zlý.“ „Člověk může být jiný, ale je to pořád člověk.“ — Co více by si mohl učitel, který si zvolil toto téma, přát?

V pondělí odpoledne si mohla řada studentů z pedagogické a filozofické fakulty na vlastní kůži vyzkoušet zážitky z práce. Téma bylo složitější. Na námět Dostojevského Idiota se mohli každý sám za sebe vyjádřit k otázkám lidské lhostejnosti bezohlednosti, a terorismu. Mnozí mladí lidé se po semináři přiznali, že takto se ještě k daným otázkám neměli možnost vyjádřit. Závěrečná debata přiměla k jasněmu formulování názorů každého zúčastněného. Vyslovování problémů nahlas nutilo k objasnování příčin. Když se tyto mladí lidé rozházeli, každý byl zamyšlen. Každý si s sebou odnášel mnoho úvah na téma, ke kterému nemůže být nikdo lhostejný a ke kterému musí každý najít své stanovisko.

V úterý ráno jsme se všichni přesunuli do základní školy Hroznové v Brně Pisárkách. Tělocvična skoro praškala ve všech (přišlo nějak víc lidí, než jsme my, PČMB a KPÚ pozvali, ale zájem nás potěšil a nápor diváků pomohl zvládnout s klidem a rozvahou ředitelka školy s. Švehliková). Měli jsme obavu, že takové množství diváků bude rušit děti a bránit jejich přirozeným reakcím. Ale angličtí učitelé si se vším hravě poradili. Keith dětem ještě před dveřmi do tělocvičny řekl: „Těch lidí kolem si nemusíte všimát, nepišli se dívat na vás, ale na nás, co vlastně s vámi budeme dělat. Tak se nemusíte bát. Ted běžte kolem dokola a všechny si dobře prohlédněte, abyste pak nebyli zvědaví. A až si je prohlédnete, zkuste na ně zase zapomenout.“ A skutečně. Za chvíli se rozpoutala tak spontánní hra, že děti zcela zapoměly na čtyřnásobnou přelitu dospělých, kteří je sledovali.

Program hodiny pro 4. třídu učitelky Nasti Dobešové (také účastnice našeho experimentu dramatické výchovy) vznikl až v Brně v návaznosti na právě probíranou látku v přírodovědě.

Přichází čaroděj (Terry) a jeho pomocník (Keith). Jenže pomocník je líný, a tak se snaží si všechny úkoly od čaroděje ulehčit. Samozřejmě pomocí kouzel. Vaří kouzelné lektvary z žab a pavouků, které mu zastoupí děti. A díky kouzlu a uvařenému lektvaru za pomoci dětí vyleští a uklidí celý zámek. Všechny dveře, kliky a podlahy se blýskají čistotou. Čaroděj je spokojen a vydá další příkaz: „Jděte do lesa pro dřevo a opravte rozbitý nábytek.“ Samozřejmě že pomocník opět použije kouzel. Vaří z dětí (hadů a brouků) ještě dokonalejší lektvar. Společně s dětmi se vydá do lesa a všichni jej společně vykáčí. Dřevo je dost a děti na velký papír píšu všechno, co z něj mohou vyrobit. Přišel čaroděj. Velký papír byl popsaný, všech-

SVLVA MACKOVÁ A DANA SVOZILOVÁ, iniciátorky Dramatického střediska v Brně, na jedné z lekcí dvoleté konzervatoře pro vedoucí dětských divadelních a loutkářských souborů, které probíhala mj. i pod jejich vedením v DPM m. Brna v letech 1985–1986; na dalším snímku účastníci brněnského konzervatoře

no, co se vyrobit ze dřeva, tam bylo. Je-nom les byl celý vykáčený.

V tuto chvíli bylo vidět, že děti jsou už unavené. Bylo třeba hru přerušit. Problémy s tlumočením vše přišli protáhly. Od čaroděje dostaly děti druhý, ještě větší papír. Na ten druhý den napíšu všechny škody, které vykáčením lesa způsobily. Tento úkol plnily už jen pod

Foto Jiří Rambousek, kresba Karel Vostárek

vedením třídní učitelky, a jak jsme si ověřili, našly mnohem více způsobů než škody než užitek. Zaslouchli jsme povzdech jednoho z chlapců: „To jsem si nepamyslel, když jsem šel ráno do školy, že proti své vůli pokácím celý les.“ Museli jsme znovu přiznat, že děti skutečně hru prožívají, herou jí vážně, prožívají skutečné city, postoje.

V diskusi zaznělo mnoho otázek (vždyť tu byli zástupci učitelů z celého Jiho-moravského kraje), jak je to v Anglii se školstvem a s touto — dramatickou výchovou. Znovu bylo zopakováno, že si nikdo nepředstavuje, že by se tak mělo učit všechno a neustále. I klasický způsob vyučování je nutný. Ne všude se dramatická výchova učí dobře, pro po-

dobně, náročnější projekty existují střediska dramatické výchovy — Drama Centres, kam školy docházejí a kde se dětem věnuje tým učitelů. Znovu byla příležitost připomenout, že i my v DPM v Brně se letos poprvé a zatím jen jeden den v týdnu pokoušíme systémem střediska dramatické výchovy pracovat, že nám k rozšíření práce chybí zatím alespoň 2–3 místa navíc. Zatím se jen uvoľujeme z jiných povinností v DPM. Dana Svozilová dochází z KDPM, pomáhá nám Jindra Delongová, dnes již důchodkyně, ale stále stejně aktivní a zapálená pro věc. A mladí vedoucí z Pírka, kteří jdou občas „za školou“ pracovat s dětmi.

A právě to, co jsme se naučili od Redbridgekého střediska nebo na co jsme přišli sami během dlouholeté práce v Pírku, jsme mohli ukázat ve středě dopoledne. Angličtí učitelé si tedy jedno dopoledne mohli oddechnout a sledovat pro změnu naši práci. Viděli součást experimentu pro 4. třídy ZŠ v DPM — druhou lekci, tématu Babylonská věž a Diogenés. Nechceme se teď o tomto dopolední přišli rozepisovat. Až experiment skončí, chceme shrnout zkušenosti a popsat jeho průběh v jiném článku.

Ve středě odpoledne se sál DPM zaplnil předsedy předmetových komisí českého jazyka a učitelé angličtiny. Připravena byla práce s 13–14 letými. Předlohou byl úryvek z učebnice pro 7. třídu — scéna řemeslníků ze Shakespeara Smu noci svatojánské. Sledovali jsme, jak se děti v tomhle problematickém pubertálním věku spontánně zapojily do hry, jak vytvářely obrazy situací na začátku scény, uprostřed, na konci, jak přidávaly další, jak je postupně spojily v pantomimické a posléze improvizované i slovní přehrání scény. Zaslí jsme a s námi i učitelé — jak jsou ty české děti šikovné.

Skončila poslední ukáзка z týdenního maratónu. Celkem se v domě pionýrů v Lužánkách a na základní škole Hroznové vystřídalo 90 dětí a přibližně 500 učitelů, metodiků, pracovníků školních institucí, studentů pedagogické a filozofické fakulty UJEP, SPgŠ, učitelů LSU a vedoucích dramatických souborů. Potěšilo nás, když jsme některé ze studentů pozvaných na pondělí potkávali na seminářích v úterý i ve středě.

Nyní přišel čas na poslední diskusi. Ta brzy přešla spíše v přátelský rozhovor, kterého se zúčastnila ředitelka DPM Jenka Kůrová, pracovnice PČMB Jarmila Škrabalová a s. Harnachová z KPÚ. Už se nediskusovalo jen o tom, zda tyto metody mají smysl, zda by byly pro náš školský systém přínosem. O tom už to poměle týdnů nikdo nepochyboval. Uvažovalo se o tom, jak co nejrychleji začít. Jak najít cestu ke zřízení střediska dramatické výchovy v DPM, jak zároveň metodicky působit na učitele ZŠ, vychovatele a učitelky MŠ.

Angličtí učitelé se s námi loučili slovy, která jsou pro nás do budoucna velkým zážitkem: „Na shledanou přišť z brněnského střediska dramatické výchovy!“

SILVA MACKOVÁ
MIROSLAV OBRÁTIL
DANA SVOZILOVÁ